

Wilt u dat uw (juridische) proefschrift of dat van iemand die u kent aangekondigd wordt in deze rubriek dan kunt u het proefschrift en een samenvatting sturen naar het redactie bureau; zie colofon.

Promoties

Secundaire aansprakelijkheid

Op 30 oktober 2020 verdedigt *Kirsten Maes* haar proefschrift aan de Universiteit Utrecht. Het proefschrift is getiteld: 'Secundaire aansprakelijkheid.

Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de reikwijdte van de zorgplicht van beheerders van private ruimten.' (Promotor Ivo Giesen en co-promotor Rianka Rijnhout.)

In de literatuur en rechtspraak wordt een tendens geconstateerd waarin steeds verder verwijderde partijen worden aangesproken tot vergoeding van schade die primair door een ander is veroorzaakt. Zo'n 'secundaire partij' wordt dan verweten het schadeveroorzakende handelen van de primaire partij niet voorkomen te hebben. Het gaat dan in essentie om de vraag of de secundaire partij voldoende toezicht op de primaire partij heeft gehouden.

Bekende voorbeelden waarin overheidsinstellingen secundaire aansprakelijkheidsclaims aan den lijve hebben ondervonden, zijn de procedure tegen de Staat en de Gemeente Enschede vanwege de vuurwerkramp, de procedures tegen de Gemeente Haaksbergen vanwege het ongeluk met de monstertruck en de procedure tegen de politie vanwege het schietincident in Alphen aan den Rijn. Naast deze overheidsinstellingen, worden vandaag de dag ook meer (semi-) private partijen als scholen, sportverenigingen, opvang- en zorginstellingen, horecagelegenheden, winkels en diverse soorten recreatieruimten aan secundaire aansprakelijkheidsprocedures onderworpen. Een actueel voorbeeld is het wielrenongeval van Fabio Jakobsen. Naast de verantwoordelijkheid van de mederener als de pri-

mair verantwoordelijke voor de botsing, rijzen er in het bijzonder ook vragen over de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van de internationale wielrenunie én van de organisatie van het sportevenement, vanwege de vermeend gebrekkige boarding langs het parcours.

Secundaire aansprakelijkheidsclaims vertonen dus een 'stijgende populariteit'. Wat ooit als noodlot werd gedragen, wordt vandaag de dag eerder tot de verantwoordelijkheid van een andere partij of autoriteit gerekend. De belangstelling voor secundaire aansprakelijkheden is goed te verklaren. Het zal voor benadeelden in veel gevallen aantrekkelijker zijn de (meer) liquide overheidsinstelling of private onderneming als secundaire partij naast of in plaats van de primaire partij (vaak een natuurlijk persoon) aan te spreken. Er bestaan echter ook bezwaren tegen het toewijzen van de secundaire aansprakelijkheid, zoals de gebrekkige voorzienbaarheid van de schade en de angst voor een uitdijend aansprakelijkheidsrecht (een in Nederland te ontwikkelen 'claimcultuur').

In het proefschrift is de huidige en de wenselijke reikwijdte van de zorgplicht van private partijen in de sectoren educatie, recreatie en zorg onder de loep genomen. Onderzocht is hoe ver de verantwoordelijkheid strekt van beheerders van diverse (semi-)private partijen in de gevallen waarin niet zij, maar een derde partij de directe (primaire) veroorzaker van de schade is. Naast de analyse van secundaire aansprakelijkheden in het Nederlandse recht, is ook rechtsvergelijkend onderzoek gedaan naar de wijze waarop deze aansprakelijkheden in het Amerikaanse recht worden beoordeeld. Op basis van de onderzoeksresultaten zijn vervolgens concrete aanbevelingen gedaan tot 'alternatieve omgangswijzen' met (toenemende) secundaire aansprakelijkheden in het Nederlandse recht. De conclusie strekt meer in het bijzonder tot heroverweging en herijking van het huidige hoofdelijkheidsstelsel. Het sluitstuk van het onderzoek bevat een concreet voorstel voor de implementatie van een alternatief (dual) toedelingssysteem in het Nederlandse recht, geïnspireerd op het Amerikaanse recht. De 'Amerikaanse toestanden' zijn wat de

partiële toedelingsmogelijkheden betreft dus zo gek nog niet. •

Kirsten Maes

Secundaire aansprakelijkheid. Een rechtsvergelijkend onderzoek naar de reikwijdte van de zorgplicht van beheerders van private ruimten

Utrecht Centre for Accountability and Liability Law (UCALL)

Boom juridisch 2020, 616 p., € 70

ISBN 978 94 6290 837 6

(vanaf 1 april 2021 open access (via Utrecht University Repository))

Naar een Nederlandse political question-doctrine?

Hoe moet de rechter omgaan met politieke gevoelige geschillen? Sinds het bekende *Urgenda*-vonnis van de Haagse rechtbank uit 2015 is deze vraag actueler dan ooit. Diverse

auteurs hebben betoogd dat de Nederlandse rechter in *Urgenda* van een inhoudelijke beoordeling had moeten afzien. Ter ondersteuning van dat standpunt hebben zij verwezen naar de Amerikaanse *political question*-doctrine. Op grond van die doctrine dient de Amerikaanse federale rechter zich soms afzijdig te houden door een inhoudelijke beoordeling achterwege te laten. Dit proefschrift van *Rob van der Hulle* bespreekt de contouren van deze Amerikaanse doctrine en gaat nader in op de vraag of er ook in Nederland een *political question*-doctrine of daarmee vergelijkbare leerstukken kunnen worden onderscheiden. Een uitgebreide analyse van recente en minder recente rechtspraak leert dat het toepassingsbereik van de Amerikaanse *political question*-doctrine zeer beperkt is. De politieke gevoeligheid van een voorliggend geschil maakt op zichzelf geen *political question* en kan voor de rechter daarom geen reden zijn om zich afzijdig te houden. Een *political question* doet zich volgens het Amerikaanse Hooggeerechtshof alleen voor bij een geschil dat moet worden geacht grondwettelijk aan de andere staatsmachten te zijn voorhouden of bij geschillen waarin het ontbreekt aan concrete en bruikbare rechtsnormen voor een inhoudelijke beoordeling. Daarvan is niet snel sprake.

Het Nederlands procesrecht biedt nauwelijks ruimte voor een vergelijkbare doctrine. De door de Hoge Raad aanvaarde *objectum litis*-leer en artikel 3:305a BW maken de toegang tot de Nederlandse rechter zeer ruim. De politieke gevoeligheid van een geschil kan ook voor de Nederlandse rechter op zichzelf geen reden zijn om een inhoudelijk oordeel achterwege te laten, maar komt veeleer bij de inhoudelijke beoordeling van het geschil tot uiting.

Daarmee is echter niet gezegd dat de Nederlandse rechter geen benaderingen hanteert die per saldo een met een *political question*-doctrine vergelijkbare werking hebben. Dit proefschrift bespreekt type geschillen waarin de Nederlandse rechter een dergelijke benadering hanteert. Daarbij gaat het in de eerste plaats om geschillen die raken aan de vormgeving van het buitenlands beleid. Volgens vaste rechtspraak van de Hoge Raad moet de rechter grote terughoudendheid betrachten bij beslissingen van de andere staatsmachten die het buitenlands beleid meer in algemene zin vormgeven. Deze terughoudendheid moet niet alleen in aanmerking worden genomen bij de inhoudelijke beoordeling, maar ook bij de beoordeling van de ontvankelijkheid van eisers en hun vorderingen. De Nederlandse rechter zal een politieke beslissing op het gebied van het buitenlands beleid daarom zelden onrechtmatig verklaren, als hij al aan een inhoudelijke beoordeling toekomt.

In de tweede plaats gaat het in dit verband om geschillen over kwesties die op het moment waarop de rechter zich daarover buigt onderwerp zijn van het politieke besluitvormingsproces. Volgens de rechter noopt de op de Grondwet berustende verdeling van bevoegdheden tussen de verschillende staatsorganen ertoe dat de rechter van een inhoudelijke beoordeling afziet, indien hij daarmee het lopende politieke besluitvormingsproces zou doorkruisen. Dit proefschrift bespreekt beide benaderingen in het licht van de Amerikaanse *political question*-doctrine en de rechtspraak van het Amerikaanse Hooggerechtshof. Ook wordt ingegaan op de meer principiële vraag hoe een doctrine of benadering, waarbij de rechter een inhoudelijke

beoordeling in een voorkomend geval achterwege laat, zich verhoudt tot de *trias politica* en de rol van de rechter.

Van der Hulle verdedigt op 30 oktober 2020 zijn proefschrift aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Zijn promotor is Roel Schutgens en copromotor Joost Sillen. •

Rob van der Hulle
Naar een Nederlandse political question-doctrine? Een beschouwing over de rol van de rechter in politieke geschillen

SteR Onderzoekcentrum voor Staat en Recht, Radboud Universiteit
Wolters Kluwer 2020, 404 p., € 45
ISBN 978 90 1316 037 6

Scriptie

Naar een responsieve rechtsstaat

Responsiviteit krijgt de laatste jaren veel aandacht in het bestuursrecht. In deze scriptie van *Lise Mitsinga* staat de vraag centraal hoe de responsiviteit van beleidsregels kan worden vergroot en of het *common law* beginsel *principle against fettering of discretion* daaraan een bijdrage zou kunnen leveren. Dat beginsel houdt in dat het bestuur een discretionaire bevoegdheid niet mag 'ketenen' met rigide beleid.

Sinds de Afdelingsuitspraak van 26 oktober 2016 kunnen ook omstandigheden die bij de opstelling van een beleidsregel zijn verdisconteerd, aanleiding vormen tot afwijking van een beleidsregel. Deze verandering in de jurisprudentie ziet op de rechtmatigheidsbeoordeling van een concreet besluit, niet op de achterliggende beleidsregel als zodanig. Het kan efficiënt zijn om ook een toetsingsmaatstaf te ontwikkelen voor beleidsregels, zodat bij de opstelling daarvan voldoende afwegingsruimte wordt ingebouwd die het mogelijk maakt om rekening te houden met individuele gevallen.

Beleidsregels kunnen al exceptief worden getoetst aan hoger recht en algemene rechtsbeginselen, maar deze toets is in de praktijk weinig omvattend omdat er geen duidelijke toetsingscriteria zijn. Daar zou verandering in kunnen komen, gelet op de recente ontwikkeling waarbij de rech-

terlijke toets van algemeen verbindende voorschriften aan algemene rechtsbeginselen intensiveert. Zo zou de rechter beleidsregels kunnen toetsen aan het beginsel van de dienende overheid; een beginsel dat volgens de literatuur een responsieve opstelling van overheidsorganen voorschrijft. Bij die ontwikkeling kan inspiratie worden geput uit het *common law principle against fettering of discretion*. Uit dit beginsel vloeien responsiviteitscriteria voort waar een beleidsregel aan moet voldoen, op straffe van vernietigbaarheid. Zo moet het bestuur afwegingsruimte in zijn beleidsregels inbouwen, wat het op zijn beurt gemakkelijker maakt om maatwerk te leveren. •

Lise Mitsinga
Naar een responsieve rechtsstaat. Een onderzoek naar de principle against fettering of discretion ten behoeve van responsiviteit en maatwerk bij de opstelling, toepassing en toetsing van beleidsregels

Masterscriptie Staats- en bestuursrecht, Universiteit Leiden
Begeleider: Ymre Schuurmans
Beoordeling: 8,5
De gehele scriptie is te lezen op ons blog: njb.nl/blogs

Scripties

De redactie biedt aan studenten de mogelijkheid om met een korte samenvatting van hun masterscriptie in dit tijdschrift te komen. Daarnaast wordt de gehele versie van het document op het blog van het NJB geplaatst (njb.nl/blogs). De redactie wil graag een podium bieden voor de vele mooie juridische teksten en innovatieve opvattingen van studenten die tot nu toe nog te weinig onder de aandacht komen van de vele juristen die in ons land werkzaam zijn. Heb je belangstelling om te worden geselecteerd voor opname van een samenvatting van je masterscriptie in het NJB? Stuur dan je scriptie, voorzien van een samenvatting van maximaal 200 woorden, het eindcijfer (minimaal een acht) dat je voor de scriptie hebt ontvangen en ook je afstudeerrichting en de naam van je scriptiebegeleider, naar het redactiebureau van het NJB, postbus 30104, 2500 GC Den Haag of e-mail: njb-NL@wolterskluwer.com.